

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 6 กันยายน 2544

รัฐบาลทักษิณ พรรคไทยรักไทย และกระบวนการยียานูวัตร

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

หนังสือพิมพ์หลายฉบับ คอลัมนิสต์หลายคน และสำนักสำรวจความเห็นประชาชนหลายสำนัก เริ่มส่งสัญญาณว่า ระยะ ‘น้ำผึ้งพระจันทร์’ ระหว่างรัฐบาลทักษิณกับประชาชนกำลังสิ้นสุดลง

ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2544 ว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรไม่มีความผิดในฐานะใจปกปิดบัญชีแสดงทรัพย์สิน แทนที่คะแนนนิยมในตัวนายกรัฐมนตรีจะพุ่งสูงขึ้น กลับมีแนวโน้มตกต่ำลง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความ ‘ไม่สง่างาม’ ของคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก ประกอบกับความไม่รัดกุมของกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะ ‘อหังการแห่งอำนาจ’ ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ซึ่งมักจะอ้างอิงคะแนนเสียง 11 ล้านคนที่ได้รับจากการเลือกตั้ง ประจักษ์ว่า พ.ต.ท. ทักษิณสามารถกระทำการใดๆหรือไม่กระทำการใดๆก็ได้ในนามของคะแนนเสียง 11 ล้านเสียง ในไม่ช้า พ.ต.ท. ทักษิณอาจรู้สึกไปเปล่งมธุรสวาจาว่า ‘ข้าคือรัฐ’ และ ‘รัฐคือข้า’ ทั้งๆที่ยุคสมัยแห่งพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ผ่านพ้นมานานนับศตวรรษแล้ว

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทยถีบตัวขึ้นมาจัดตั้งรัฐบาล ด้วยการนำเสนอเมนูนโยบาย (Policy Menu) ที่มีพลังตลาดสูงยิ่ง เมนูดังกล่าวแม้จะมีนวัตกรรมด้านนโยบายอยู่บ้าง แต่ไม่ทันอกทันใจประชาชนบางภาคส่วน คนไทยคุ้นเคยกับการบริโภคอาหารประเภท ‘แตกด่วน ยัดเร็ว’ จึงเริ่มรู้สึกอึดอัดใจเมื่อเวลาผ่านไป 6 เดือนเศษ รัฐบาลทักษิณยังเตรียมการปรุงอาหารไม่แล้วเสร็จ แม้นโยบายบางนโยบายจะเริ่มเดินเครื่องตามเมนูที่เสนอขาย ไม่ว่าจะเป็นการพักหนี้เกษตรกร 30 บาทรักษาทุกโรค ธนาคารประชาชน และ TAMC โดยที่การปฏิรูประบบราชการกำลังเติมน้ำมันเพื่อติดเครื่อง แต่การปฏิรูปการศึกษาอย่างคล้ำเป้าไม่พบ เวลา 6 เดือนอาจรวดเร็วเกินกว่าที่จะประเมินผลงานของรัฐบาล แต่อาการมะงุมมะงาหราของรัฐมนตรีหลายต่อหลายนาย ประกอบกับความขัดแย้งภายในรัฐบาลและภายในพรรคไทยรักไทย ทำให้ประชาสังคมไทยเริ่มตั้งคำถามซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่า เมื่อไรเศรษฐกิจไทยจึงจะฟื้นตัว ภาวะต้องรอคอยความกรุณาของพระสยามเทวาธิราช หากเศรษฐกิจไทยแขวนอยู่กับพระสยาม

ทวาริราชแล้วไซ้ แล้วเราจะมีรัฐบาลไปทำไมกัน มีสมควรที่จะอัญเชิญพระสยามทวาริราชมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือ

ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา และกำลังเกิดขึ้นในยุโรป ตะวันตก โดยที่สถานการณ์ในญี่ปุ่นยังไม่กระเตื้องขึ้น มีผลในการจุดให้ระบบเศรษฐกิจไทย ถดถอยตามไปด้วย เศรษฐกิจไทยในช่วงปี 2544-2545 จะไม่แตกต่างจากปี 2541 มากนัก การฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจไทยขึ้นอยู่กับการณ์ฟื้นตัวของระบบทุนนิยมโลกเป็นสำคัญ แต่รัฐบาลทักษิณยังคงเล่นเกมเก่าภายใต้กรอบความคิดเก่า ด้วยการเสนอคำพยากรณ์ภาพเศรษฐกิจที่สดใสเกินกว่าความเป็นจริง โดยที่มิได้เรียนรู้บทเรียนจากรัฐบาลในอดีตว่า การเล่นเกมเช่นนี้มีผลในการทำลายความน่าเชื่อถือในระยะยาวของรัฐบาลเอง

ความล้มเหลวในการกอบกู้เศรษฐกิจไทยจะเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนคะแนนนิยมที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลทักษิณและพรรคไทยรักไทย แม้ว่าความล้มเหลวบางส่วนมิใช่ความผิดของรัฐบาลก็ตาม แต่การที่รัฐบาลให้คำพยากรณ์เศรษฐกิจที่สดใสเกินจริง โดยที่สมภาวะการณ์ที่เป็นจริงเลวร้ายกว่าคำพยากรณ์มาก มีผลเท่ากับว่า รัฐบาลได้รับเหมาเอาความล้มเหลวทั้งหมดมาเป็นของตน

ในช่วงเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ผลงานของรัฐมนตรีในสังกัดพรรคร่วมรัฐบาล ทั้งพรรคความหวังใหม่และพรรคชาติไทย ไม่อยู่ในระดับน่าพอใจ รัฐมนตรีในสังกัดพรรคไทยรักไทย ส่วนที่มีผลงานอันพอยอมรับได้ล้วนสังกัดกลุ่มการเมืองพื้นฐานของ พ.ต.ท. ทักษิณเอง ส่วนที่สังกัดกลุ่มวังน้ำเย็นและกลุ่มนายทุนพรรคยังไม่มีความเป็นขึ้นเป็นอันที่จะอดอ้างได้ (ดูตารางที่ 1) ในช่วงเวลา 6 เดือนต่อไป หากรัฐบาลทักษิณยังมีอาจผลิตผลงานตามความคาดหวังของประชาชน คะแนนนิยมที่ประชาชนมีต่อ พ.ต.ท. ทักษิณและพรรคไทยรักไทยจะยิ่งเสื่อมทรุดลงไปอีก มิใช่ต้องกล่าวว่ ประชาชนนิยมที่เสื่อมทรามลงเป็นผลอันเกิดจากการกระทำของรัฐบาลเอง ในเมื่อนายกรัฐมนตรีมีทักษะในการสร้างความคาดหวังแก่ประชาชนเกินกว่าศักยภาพที่ทำได้จริง

ความรู้เอือกภาพและความไร้สมานฉันท์อันเป็นอับลักษณะของรัฐบาลผสม ซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในรัฐบาลทักษิณ เริ่มปรากฏให้เห็นเมื่ออายุรัฐบาลครบ 6 เดือน ความขัดแย้งภายในรัฐบาลมิใช่ความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล หากแต่เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในพรรคไทยรักไทยนั่นเอง เสียงเรียกร้องให้มีการประเมินผลงานรัฐมนตรีดังกระหึ่ม มิใช่เพื่ออะไรอื่น หากแต่เพื่อเล่นเก้าอี้ดนตรีเวียนกันนั่งเก้าอี้รัฐมนตรี เสียงโอดครวญจาก ส.ส. ระบบแบ่งเขตที่ต้องทำงาน ‘หนัก’ เพื่อให้ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อเสฟสุขบนเก้าอี้รัฐมนตรี ก็มีใช้เสียงอะไรอื่น หากแต่เป็นเสียงเรียกร้องขอแบ่งปันส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่ดูดซับจากกระบวนการกำหนดและบริหารนโยบาย

พรรคไทยรักไทยเติบโตใหญ่เป็นอภิมหาพรรค ด้วยการเติบโตจากภายนอก (External Growth) ทั้งโดยการควบและครอบพรรคและมั่งการเมืองต่างๆ (Merger and Acquisition) อันเป็นการสนองต่อสิ่งที่มุ่งใจที่แฝงเร้นอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พรรคยักษ์ใหญ่ที่ประกอบด้วยมั่งการเมืองอันหลากหลายเช่นนี้ จะคาดหวังให้มีเอกภาพ สमानฉันท์ และอุดมการณ์ย่อมมิได้

พรรคไทยรักไทยมีขนาดใหญ่พอที่จะจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว แต่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชานูณลาดพอที่จะไม่ทำเช่นนั้น เพราะตระหนักดีว่า สถานการณ์เมืองที่แท้จริงของตนยึดพื้นที่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งในสภาผู้แทนราษฎร โดยที่ตนเองมีอาจสั่งการและควบคุมบางภาคส่วนของพรรคไทยรักไทยได้ การขาดสमानฉันท์และเอกภาพภายในพรรคไทยรักไทยมีผลกระทบต่อรัฐบาลทักษิณโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ทั้งที่ที่ฐานการเมืองที่แท้จริงของ พ.ต.ท. ทักษิณ อยู่ที่กลุ่มการเมืองที่มีภูมิหลังมาจากพรรคพลังธรรมในอดีต แต่น่าประหลาดนักที่ พ.ต.ท. ทักษิณมิได้ถนอมรักและรักษาพลังของกลุ่มตนไว้ พ.ต.ท.ทักษิณยอมปล่อยให้ นายแพทย์เกษม วัฒนชัยหลุดลอยไปโดยเกือบปราศจากเยื่อใย อันมีผลกระทบต่อกระบวนการปฏิรูปการศึกษา พ.ต.ท. ทักษิณเลือกยืนอยู่ข้างกลุ่มวังน้ำเย็นเมื่อเกิดวิวาทะว่าด้วยนโยบายการจัดระเบียบสังคม นายกรัฐมนตรีไม่เพียงแต่ทำลายน้ำใจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นแกนแกนของกลุ่มการเมืองของตนเท่านั้น หากยังมีรายงานข่าวว่า อาจต้อง "ลอยแพ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งเป็นแกนแกนสำคัญอีกคนหนึ่งด้วย ประชาสังคมไทยเริ่มตั้งข้อกังขาเกี่ยวกับสถานะความเป็นผู้นำของ พ.ต.ท. ทักษิณ

ในเมื่อสังคมการเมืองไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเดือนตุลาคม 2516 ถูกครอบงำโดยกลุ่มพลังยึดธิปไตย และพรรคไทยรักไทยเลือกเติบโตด้วยการควบและครอบพรรคและมั่งการเมืองต่างๆ จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่พรรคไทยรักไทยถูกดูดดึงเข้าสู่กระบวนการยึดธิปไตยด้วย แม้กลุ่มยึดธิปไตยจะถูกกีดกันมิให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของรัฐบาลทักษิณ และต้องเล่นเกม 'ซุ่มซ่อนยาวนาน' ในเบื้องตัน แต่แล้วกลุ่มยึดธิปไตยกลับประสบความสำเร็จในการรุกคืบไปยึดพื้นที่แห่งอำนาจที่ละเล็กทีละน้อย และสามารถดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง ภาพลักษณ์ที่รัฐบาลทักษิณพยายามสร้างกำลังเลือนหาย ลักษณะ 'ยึดธิปไตย' ของรัฐบาลทักษิณเริ่มปรากฏให้เห็นมากขึ้น ในไม่ช้า ผู้คนในสังคมไทยจะรับรู้มากขึ้นเรื่อยๆว่า รัฐบาลทักษิณมิได้แตกต่างจากรัฐบาลอื่นในระบอบยึดธิปไตย อันเป็นระบอบการปกครองของกลุ่มยึด โดยกลุ่มยึด และเพื่อกลุ่มยึด

หาก พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรต้องการ ‘คิดใหม่ ทำใหม่’ ดังโฆษณา พ.ต.ท. ทักษิณ จำเป็นต้องขจัดลักษณะ ‘ยี่याธิปไตย’ ออกจากพรรคไทยรักไทย ผนวกวาระที่ยังมีคะแนนนิยมจากประชาชนในระดับสูงปฏิรูปพรรคการเมืองของตนเอง ก่อนที่จะทำหน้าที่ปฏิรูปภาคส่วนอื่นๆของสังคมไทย เพียงปฏิบัติการเท่านั้น พ.ต.ท. ทักษิณก็จะได้คะแนนนิยมเพิ่มขึ้นอีกอีกไขสังคมการเมืองไทยจะมีโอกาสเบี่ยงเบนจากระบบยี่याธิปไตยไปได้ และชื่อของ พ.ต.ท. ทักษิณจะเลือนหายไปจากประวัติศาสตร์การเมืองไทย ไม่ต่างจากนายกรัฐมนตรีท่านอื่น หาก พ.ต.ท. ทักษิณเลือกที่จะตกอยู่ในวังวนแห่งอำนาจของกลุ่มพลังยี่याธิปไตย

หมายเหตุ

1. บทวิเคราะห์พรรคไทยรักไทย ดู รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ “ไทยรักไทยในฐานะอภิมาพรรค” ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 8 กุมภาพันธ์ 2544
2. บทวิเคราะห์โครงสร้างรัฐบาลทักษิณ ดู รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ “รัฐบาลทักษิณ” ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 22 กุมภาพันธ์ 2544
3. บทวิเคราะห์ระบบยี่याธิปไตย ดู รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ “จากอำมาตยาธิปไตยถึงยี่याธิปไตย” ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 1 กุมภาพันธ์ 2544

ตารางที่ 1

รัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณสังกัดพรรคไทยรักไทย

จำแนกตามกลุ่มการเมือง

17 กุมภาพันธ์ 2544

กลุ่มหรือมุ้งการเมือง	รัฐมนตรีว่าการ	รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กลุ่มนายทุนพรรค	อดิศักดิ์ โพธารามิก (พาณิชย์) สุริยะ จິงรุ่งเรืองกิจ (อุตสาหกรรม)	ประชา มาลีนนท์ (คมนาคม)
กลุ่มชินวัตร	ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (มหาดไทย) เกษม วัฒนชัย (ศึกษาธิการ) สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ (คลัง) พงศ์เทพ เทพกาญจนา (ยุติธรรม) สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (ต่างประเทศ) สุदारัตน์ เกยุราพันธุ์ (สาธารณสุข) สุธรรม แสงประทุม (มหาวิทยาลัย) จาตุรนต์ ฉายแสง (สำนักนายกรัฐมนตรี) พล.อ. ธรรมรักษ์ อิศรางกูร (สำนักนายกรัฐมนตรี)	พล.อ.ยุทธศักดิ์ ศศิประภา (กลาโหม) จำลอง ครุฑขุนทด (ศึกษา) สุชาติ เชาววิศิษฐ์ (คลัง) ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ (เกษตร) สุวรรณ วลัยเสถียร (พาณิชย์) ลดาวัลลี วงศ์ศรีวงศ์ (แรงงาน) สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี (สาธารณสุข)
กลุ่มวังน้ำเย็น	พิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ (รองนายกรัฐมนตรี) ชูชีพ หาญสวัสดิ์ (เกษตร)	สรอรรถ กลิ่นประทุม (มหาดไทย)
กลุ่มกำแพงเพชร	-	วราเทพ รัตนากร (คลัง)
กลุ่มอดีเรกสาร์	ปองพล อดิเรกสาร์ (รองนายกรัฐมนตรี)	
กลุ่มคุณกิตติ	สุวิทย์ คุณกิตติ (รองนายกรัฐมนตรี)	
กลุ่มเทพสุทิน	สมศักดิ์ เทพสุทิน (สำนักนายกรัฐมนตรี)	
กลุ่มเสรีธรรม		สมบัติ อุทัยสาาง (มหาดไทย)
กลุ่มนครปฐม (สะสมทรัพย์)	-	-

หมายเหตุ

รวบรวมจากรายงานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ